

Prof. dr hab. Wiesław Ambroziak

Wydział Studiów Edukacyjnych

UAM w Poznaniu

Recenzja

osiągnięć naukowych dr Beaty Małgorzaty Mydłowskiej ze szczególnym uwzględnieniem rozprawy habilitacyjnej n.t.: *„Satysfakcja z pracy osadzonych w polskich zakładach karnych jako zasadniczy determinant skutecznego procesu resocjalizacji”*, Lublin: Wydawnictwo Naukowe „Episteme” 2023, ss. 482, wykonana na zlecenie Rady Naukowej Instytutu Pedagogiki UMCS w Lublinie

Dr Beata Małgorzata Mydłowska ukończyła w 1999 r magisterskie studia pedagogiczne w zakresie wczesnoszkolnej edukacji zintegrowanej w Wyższej Szkole Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie. Już przed podjęciem studiów i w ich trakcie pracowała jako nauczycielka klas początkowych i języka polskiego, zdobywając doświadczenie pedagogiczne, ale i wiedzę o problemach polskiej szkoły. Po ukończeniu studiów podjęła jednak liczne działania związane z organizacją i kierowaniem szkołami średnimi, policealnymi oraz wyższymi szkołami zawodowymi. Obecnie jako Założyciel i Rektor kieruje Uczelnią Społeczno – Medyczną w Warszawie, będąc równocześnie związaną w ramach zajęć zleconych z Instytutem Pedagogiki Uniwersytetu Przyrodniczo – Humanistycznego w Siedlcach. Niezmiernie dynamicznym działaniom zawodowym Habilitantki towarzyszyła zawsze równie aktywna działalność kształceniowa i samokształceniowa sfinalizowana m.in. ukończeniem studiów podyplomowych w zakresie oligofrenopedagogiki

(2018), doradztwa zawodowego (2020), czy też uzyskaniem certyfikatów z zakresu podstaw psychometrii (PTP 2021) oraz uprawnień do stosowania Inwentarza Osobowościowych Wyznaczników Pracy BIP (PTP 2022).

Zwieńczeniem początkowego okresu aktywności zawodowej Beaty M. Mydłowskiej pozostaje przygotowana pod kierunkiem Prof. dr hab. Małgorzaty Sekułowicz rozprawa doktorska n.t.: *„Kompetencje i kwalifikacje w zawodach usługowych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i wyższych w kontekście oczekiwań i potrzeb rynku pracy”*, z powodzeniem obroniona w dziedzinie pedagogika w Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu w 2017 r.. Wskazana rozprawa doktorska i uzyskany stopień naukowy doktora nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika, poprzedzona została kilkoma publikacjami umieszczonymi w czasopismach bądź monografiach, podejmujących m. n. problem systemu szkolnictwa zawodowego w Polsce, rynku pracy i oczekiwań pracodawców, kompetencji zawodowych absolwentów, czy też kwestie związane ze zjawiskiem przemocy domowej wobec dzieci i młodzieży i jej przeciwdziałaniu. W tym też okresie uczestniczyła w projekcie badawczym „Współczesne problemy ekologiczne świata” realizowanym w Kolegium Jagiellońskim Toruńskiej Szkoły Wyższej . Dokonania te choć charakteryzują początek aktywności naukowo - badawczej Habilitantki, to równocześnie stanowią zapowiedź jej dalszych zainteresowań w tym względzie.

Ocena osiągnięć naukowych

Dotychczasowe dokonania naukowe dr Beaty M. Mydłowskiej obejmują w sumie blisko 40 pozycji, w tym ponad 30 opublikowanych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. W szczególach dorobek podoktorski stanowi: 6 monografii (w tym monografia habilitacyjna i 4 monografie redagowane bądź współredagowane przez Habilitantkę oraz naukowe sekretarowanie redakcji numeru specjalnego Rocznika Pedagogicznego nr 1(47) 2019), 26 rozdziałów

w monografiach naukowych bądź czasopismach naukowych (m. in. w Kwartalniku Pedagogicznym; Edukacji Ustawicznej Dorosłych; Resocjalizacji Polskiej; Roczniku Pedagogicznym). Dokonania te wzbogaca liczne aktywne uczestnictwo Habilitantki w 21 konferencjach naukowych z reguły poświęconych problematyce kształcenia zawodowemu, jego organizacji, jakości i perspektywom rozwoju, a także mechanizmom wyborów edukacyjno – zawodowych, roli kształcenia zawodowego i pracy w procesie resocjalizacji osadzonych w zakładach karnych, czy też samemu nauczycielowi i jego roli w kształceniu zawodowym. Równie aktywnie przedstawiają się dokonania Habilitantki w organizowaniu wielu krajowych bądź międzynarodowych konferencji naukowych realizowanych osobiście, bądź też we współpracy m. in. z takimi uczelniami jak: Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Przyrodniczo - Humanistyczny w Siedlcach, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Technical University of Ostrava, University of Debrecen, Comenius University in Bratislava, West Ukrainian National University. Godnym wreszcie odnotowanie pozostaje fakt kierowania przez Habilitantkę w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 projektem *Uczelnia Społeczno - Medyczna bez barier*, finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (POWR.03.05.00-00A060/21-00), poświęconym głównie zwiększeniu dostępności i likwidacji barier osobom niepełnosprawnym studiującym w Uczelni Społeczno - Medycznej w Warszawie.

W całym dotychczasowym dorobku naukowym dr Beaty M. Mydłowskiej odnotować można liczne, systematycznie rozwijane i poszerzane dokonania , które zasadniczo koncentrują się wokół problemów pedagogiki pracy, a w szczególności wokół przemian rynku pracy i kształcenia zawodowego, a w tym i kształcenia nauczycieli oraz rozwoju współczesnej szkoły, a także wokół roli pracy i kształcenia zawodowego w resocjalizacji i readaptacji społecznej dorosłych osadzonych w zakładach karnych. Dokonania

te zaowocowały zarówno wieloma artykułami publikowanymi w wysokopunktowych czasopismach naukowych i w rozdziałach zbiorowych monografii naukowych, w tym również w monografiach redagowanych przez Habilitantkę. Wszystkie z nich charakteryzują się starannym doborem poszczególnych tekstów, co pozostaje niewątpliwą zasługą ich redaktora naukowego.

I tak wiodącą problematyką w dotychczasowych publikacjach Habilitantki pozostaje problematyka kształcenia zawodowego rozpatrywana w kontekście przemian w obszarze pracy jako podstawowej wartości i aktywności społecznej człowieka dorosłego, ale i również zmieniającego się dynamicznie współczesnego rynku pracy. Zapoczątkowana przez Habilitantkę jeszcze na etapie przygotowywania rozprawy doktorskiej wskazana problematyka zaowocowała kilkoma publikacjami i samą rozprawą doktorską, w których Autorka podejmowała problem polskiego rynku pracy lat dwutysięcznych i kształtujących się w tym względzie oczekiwań pracodawców co do kompetencji zawodowych absolwentów szkolnictwa pogimnazjalnego i wyższego, zderzając go równocześnie ze stanem polskiego szkolnictwa zawodowego. Problematyka ta została przez Habilitantkę wydatnie rozbudowana w jej dokonaniach podoktorskich o aksjologiczne aspekty pracy oraz o znaczenie postaw lojalności współczesnych pracowników dla rozwoju organizacji, procesu pracy i produkcji, a także o dylematy i dalsze perspektywy rozwoju polskiego szkolnictwa zawodowego w dobie globalizacji i nade wszystko o dyktujące ten rozwój wielowymiarowe i dynamiczne przemiany w życiu współczesnego człowieka. Uzupełniają ten nurt poszukiwań badawczych Autorki analizy efektów kształcenia w szkolnictwie zawodowym w kontekście potrzeb współczesnego rynku pracy, a także znaczenie praktycznej nauki zawodu w przygotowywaniu absolwentów do wykonywania rozwijających się zawodów w obszarze usług. Wszystkie te publikacje skonstruowane zostały na solidnych

podstawach teoretycznych, zawierając równocześnie tak ważny w pedagogice wymiar prakseologiczny. Oto przykładowe publikacje obrazujące charakteryzowany tu obszar zainteresowań badawczych Habilitantki: *Znaczenie lojalności pracowników dla rozwoju współczesnych organizacji*, W: *Wyzwania zarządzania zasobami ludzkimi. Współczesne uwarunkowania, trendy, procesy*, red. M. Jakubiak, Lublin 2018, s.123-129 *Globalization as a challenge for professional education*, W: *Lubelski Rocznik Pedagogiczny vol 39, nr 2 s. 259-274*; *Tranzycje karier w kontekście nowych wyzwań rynku pracy*, W: *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, nr 3/23020, s. 57-59; *Aksjologiczny wymiar pracy w kontekście nowych wyzwań*, W: *Aksjologiczne aspekty pracy w procesie resocjalizacji*, red. B. Mydlowska, Kraków 2021, s. 47-67; *Kształcenie zawodowe na tle polskich uwarunkowań – stan, problemy, perspektywy*, W: *Kształcenie zawodowe, Dylematy i perspektywy*, red. B. Mydlowska, Kraków 2019, s. 39-62; *Rola praktycznej nauki zawodu w kształtowaniu umiejętności niezbędnych do wykonywania zawodów usługowych*, W: *Kształcenia zawodowe, Dylematy i perspektywy*, red. B. Mydlowska, Kraków 2019, s. 225-242; *Współczesne efekty kształcenia w szkołach zawodowych w kontekście rynku pracy*, W: *Edukacja w dialogu i perspektywie. Edukacja całożyciowa – wybrane obszary*, red. A. Karpińska, A. Szwarz, W. Wróblewska, Toruń 2019, s. 172-192. Spinają wskazaną tu problematykę dwie monografie zbiorowe starannie i konsekwentnie zredagowane przez dr B. Mydlowską zgodnie z problemami wynikającymi z ich tytułów, a mianowicie: *Kształcenie zawodowe. Dylematy i perspektywy t.1*, red. B. Mydlowska, Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2019, ss. 268 oraz *Wielowymiarowość egzystencji człowieka we współczesnym świecie, t.2*, red. B. Mydlowska, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2019, ss.241.

Drugim wyraźnie zaznaczającym się nurtem poszukiwań w dotychczasowych dokonaniach naukowych Habilitantki to problemy związane z

kształceniem nauczycieli oraz z ich działalnością edukacyjną. Zainteresowanie się tą problematyką wyraźnie nawiązuje zarówno do wczesnych doświadczeń zawodowych Habilitantki jako nauczycielki, a później także organizatorki oraz osoby kierującej utworzonymi średnimi i policealnymi szkołami zawodowymi, a od roku 2020 także szkołą wyższą. W publikacjach Autorki mieszczących się w tym obszarze przewijają się takie zagadnienia, jak etos zawodu nauczyciela i motywacje jego wyboru, konieczność kształcenia ustawicznego i samokształcenia się nauczycieli, relacje między uczniem i nauczycielem oraz czynniki go kształtujące, a także problem wpływu pandemii na pracę nauczyciela i efekty kształcenia. Dokumentują wskazane zainteresowania badawcze Habilitantki takie publikacje jak: *Etos zawodu nauczyciela w opinii studentów uczelni pedagogicznych i niepedagogicznych, Kwartalnik Pedagogiczny nr2/2020, s. 125-149; Kształcenia ustawiczne nauczycieli – potrzeba samodoskonalenia zawodowego i korzyści dla podopiecznych, W: Kształcenie ustawiczne. Wymiar interdyscyplinarny, red. E Stokowska-Zagdan, J. Flanz, Skierniewice 2018, s. 167-179; Wpływ dialogu na kształcenie relacji uczeń – nauczyciel w aspekcie kształcenia zawodowego, W: Kultura pokoju. Dialog w kulturze, Poznań 2018, s. 217-229; Bariery w zdalnym uczeniu się dorosłych, W: Drogi i bezdroża edukacji w okresie pandemii Covid19, red. R. Bera., S. Byra, N. Nyczkało, Lublin 2022; Praca nauczyciela szkoły średniej w czasie pandemii, Rocznik Pedagogiczny nr 2/2022.*

Trzeci obszar zainteresowań naukowych Habilitantki to problem roli pracy i kształcenia zawodowego w procesie resocjalizacji i readaptacji społecznej skazanych. Niewątpliwie analizy podejmowane w tym zakresie nawiązują do pierwszego najobszerniejszego obszaru zainteresowań badawczych Habilitantki, ale jednak to co nadaje analizowanemu w tym obszarze dorobku naukowego szczególnego charakteru, to twórcze przeniesienie dokonań pedagogiki pracy i kształcenia zawodowego na grunt

pedagogiki resocjalizacyjnej. Dyscyplina ta zarówno w swym wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym od dawna boryka się z problemem zatrudnienia więźniów i tym samym z uczynieniem pracy więźniów dominującym środkiem i metodą resocjalizacji. Przez całe wieki praca więźniów (czasem mordercza i wykańczająca) rzeczywiście stanowiła niemal wyłączny środek resocjalizacji. Z jednej jednak strony współczesne przemiany w obszarze pracy (zwłaszcza co do niezbędnych kompetencji jej wykonywania), a z drugiej - nie poddająca się tym przemianom populacja więźniów (z reguły pozbawionych jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych w skutek wczesnego odrzucenia ich przez systemem edukacji) sprawiają, że generalnie brakuje dla osadzonych pracy, nawet w najprostszych zawodach, również już dzisiaj wymagających odpowiednich umiejętności i kwalifikacji. Stąd należy się Habilitantce szczególne uznanie za dostrzeżenie tego problemu i jego podjęcie w publikacjach poprzedzających studia i proces badawczy związany z przygotowaniem rozprawy habilitacyjnej. Zatem nie jest przypadkiem, że we wcześniejszych dokonaniach naukowo - badawczych wskazany wyżej problem badawczy znalazł swoje odzwierciedlenie w kilku publikacjach, podejmujących zagadnienie bądź aksjologicznych wymiarów pracy w procesie resocjalizacji skazanych, bądź też kształcenia i doksztalcania więźniów oraz towarzyszących im barier. Odzwierciedlają wskazany problem takie publikacje jak: *Działania resocjalizacyjne i readaptacyjne wspierające kształcenie zawodowe osób osadzonych w więzieniu*, W: *Wielowymiarowość egzystencji człowieka we współczesnym świecie*, red., B. Mydlowska, Kraków 2019, 169-180; *Bariera w podejmowaniu pracy przez bezrobotnych*, W: *Jednostka – edukacja – organizacja wobec przemian rynku pracy*, red. S. Kwiatkowski, M. Piorunek, Warszawa 2020, s 96- 110; *Uwarunkowania i trudności kształcenia zawodowego więźniów w Polsce*, W: *Wyzwania współczesnej pedagogiki resocjalizacyjnej – od teorii do praktyki*, Lublin 2019, s. 281-294. Spina wskazane tu problemy niezmiernie starannie przygotowana przez dr Beatę Mydlowską jako redaktorkę naukową monografia

zbiorowa n.t. *Aksjologiczne aspekty pracy w procesie resocjalizacji*, Kraków: *Oficyna Wydawnicza „Impuls”* 202, ss. 278, z wiodącym rozdziałem Habilitantki poświęconym nowym aksjologicznym wyzwaniom w procesie pracy, obudowanym jej umiejscowieniem w systemie wartości osadzonych; współczesnym problemom resocjalizacji oraz praktycznym wymiarom procesu resocjalizacji skazanych poprzez pracę.

Jak już podkreślałem to wcześniej wszystkim wskazanym tu obszarom zainteresowań naukowo - badawczych Habilitantki towarzyszyły także liczne wystąpienia na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych, często organizowanych przez nią samą, bądź też przez rozmaite ośrodki akademickie, poświęcone właśnie problemom pracy i rynku pracy oraz kształceniu zawodowemu dla jego potrzeb. Dopełnia te aktywności równie bogata działalność dydaktyczna Habilitantki podejmowana w m.in. w Uniwersytecie Humanistyczno – Przyrodniczym w Siedlcach, czy też w ramach odbywanego stażu naukowego w Narodowym Pedagogicznym Uniwersytecie Dragomanowa w Kijowie oraz w ramach programu Erasmus + w Uniwersytecie w Kłajpedzie, a także w kierowanych przez Habilitantkę uczelniach - Wyższej Szkole Przedsiębiorczości oraz w Uczelni Społeczno – Medycznej w Warszawie – gdzie prowadziła bądź nadal prowadzi autorskie wykłady z zakresu podstaw pedagogiki, pedagogiki pracy oraz pedagogiki resocjalizacyjnej, a także seminaria licencjackie i magisterskie. Dwukrotnie też powierzano jej obowiązki promotora pomocniczego w przewodach doktorskich z zakresu pedagogiki (pedagogiki pracy i kształcenia zawodowego) realizowanych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. Odnotować wreszcie należy szczególną aktywność Dr B. Mydłowskiej w zakresie organizacji i kierowania uczelniami wyższymi. Jako Założycielka i Rektor Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości, przekształconą w 2020 w Uczelnię Społeczno – Medyczną w Warszawie wydatnie przyczyniła się do stworzenia

zarówno podstaw organizacyjnych wskazanych uczelni, jak i koncepcji prowadzonego w nich procesu kształcenia .

Bez wątpienia scharakteryzowany powyżej dotychczasowy dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny dr Beaty M. Mydłowskiej należy z całą pewnością ocenić pozytywnie. Uderza w nim systematyczny rozwój podejmowanej problematyki, etapowo poszerzanej o coraz to nowe obszary zainteresowań naukowych i badawczych, ich solidne osadzenie zarówno w rodzimej, jak i obcojęzycznej literaturze przedmiotu, a także praktyczne odniesienie i powiazanie z potrzebami współczesnego rynku pracy i edukacji zawodowej. Ten właśnie wymiar nadaje dokonaniom Habilitantki wyraźnie prakseologiczny charakterem, co niewątpliwie jest niezmiernie ważne z racji tego, że ubiega się o stopień naukowy w dziedzinie pedagogiki.

Ocena rozprawy habilitacyjnej

Niewątpliwie najpoważniejszym osiągnięciem dr Beaty Mydłowskiej stanowiącym ukoronowanie dotychczasowych dokonań naukowych pozostaje monografia n.t.: *Satysfakcja z pracy osadzonych w polskich zakładach karnych jako zasadniczy determinant skutecznego procesu resocjalizacji*, wydana przez Wydawnictwo Naukowe „Episteme” w Lublinie w 2023 r .(ss. 482), którą Autorka przedstawia jako najważniejsze osiągnięcie naukowe, mające stanowić przedmiot przewodu habilitacyjnego. Rozprawa ta w pełni wpisuje się w dotychczasowy dorobek naukowo - badawczy i publikacyjny Habilitantki, stawiając sobie za cel holistyczne spojrzenie na pracę uwięzionych przestępców, stanowiącą odwieczny środek oddziaływania resocjalizacyjnego, wynikający zarazem z perspektywy pedagogiki pracy i kształcenia zawodowego oraz pedagogiki resocjalizacyjnej. Szczegółowym celem swoich poszukiwań badawczych uczyniła przy tym Habilitantka doświadczaną przez osadzonych

satysfakcję z wykonywaj pracy w sytuacji odbywanej kary pozbawienia wolności. Bez wątplenia podjęty w rozprawie problem badawczy uderza nie tylko swą aktualnością, ale i również oryginalnością ujęcia go zarazem w perspektywie pedagogiki pracy i pedagogiki resocjalizacyjnej. Praca więźniów od wieków traktowana była przede wszystkim jako dominujący środek oddziaływania penalizacyjnego, a w czasach nowożytnych również resocjalizacyjnego. Stąd też przez całe wieki przestępcy poddawani byli często morderczej, wyniszczającej pracy, przybierającej postać odwetu za popełnione czyny oraz tortur skoncentrowanych na ciele skazańca, często zresztą prowadzących do fizycznego i psychicznego wycieńczenia, a nawet śmierci (praca w kamieniołomach, obozach koncentracyjnych, gułagach, obozach czy koloniach pracy, itp.). Począwszy jednak od czasów nowożytnych i rodzącej się wówczas współczesnej wizji więzienia jako instytucji przede wszystkim resocjalizacyjnej, również i praca więźniów zaczęła coraz bardziej przybierać taką właśnie funkcję. I tak też jest ona traktowana w naszym systemie penalizacyjnym. Nie oznacza to jednak, że z zapewnieniem osadzonemu pracy i uczynieniem z niej przede wszystkim efektywnego środka korekcyjnego, wszystko przebiega w sposób modelowy. Okazuje się, że współczesne poglądy na istotę pracy, a także przemiany zachodzące na rynku pracy doby ponowoczesnej, stawiają przed współczesnymi pracownikami takie wymagania, których wielu nie jest w stanie ich spełnić. Tak też jest w przypadku osadzonych więźniów, czy też jednostek ulegających różnym przejawom nieprzystosowania się do wymagań współczesnego rynku pracy. Z reguły są to jednostki, które już znacznie wcześniej uległy wykluczeniu edukacyjnemu, często już na wczesnych etapach kształcenia i w związku z tym nie były w stanie zdobyć jakiegokolwiek przygotowania zawodowego, względnie też uzyskały takie kompetencje zawodowe, które są mało przydatne na współczesnym rynku pracy (70/80 % osadzonych w polskich więzieniach to właśnie jednostki wykluczone edukacyjnie - absolwenci szkół

podstawowych/gimnazjum lub też zasadniczych szkół zawodowych). Do tego wszystkiego prezentowane przez osadzonych postawy wobec pracy jako podstawowej roli społecznej człowieka dorosłego, pozostawiają wiele do życzenia. Wszystko to razem wzięte sprawia, że stworzenie dzisiaj dla osadzonych więźniów odpowiedniej oferty pracy i zatrudnienia, w trakcie którego podejmowaliby jakościowo efektywne działania produkcyjne, okazuje się być trudne, a czasami wręcz niemożliwe. Z tego też względu równoczesne pogodzenie zatrudnienia osadzonych z dynamicznie zmieniającymi się wymaganiami rynku pracy z ideą resocjalizacji poprzez pracę, okazuje się być problemem niezmiernie trudnym, zwłaszcza w sytuacji, kiedy owa praca miałaby równocześnie spełniać przypisywane jej funkcje.

Habilitantka podejmując problem pracy i zatrudnienia osadzonych więźniów jest oczywiście świadoma tych wszystkich uwarunkowań, czemu daje zresztą wyraz w ocenianej pracy. Stąd też nie przypadkowo w centrum swoich dociekań umiejscawia problem badawczy sprowadzony do pytania o uwarunkowania satysfakcji z pracy wykonywanej przez osoby odbywające karę pozbawienia wolności. W szczególności sformułowane przez Habilitantkę problemy badawcze koncentrują się wokół rozpoznania przede wszystkim poziomu satysfakcji osadzonych z wykonywanej pracy, rozpatrywanej zarówno w kontekście charakteryzującej ich samooceny, jak i umiejscowienia pracy w ich systemie wartości. Autorka poszukując z kolei uwarunkowań analizowanej satysfakcji formułuje kolejne pytania badawcze, w których interesują ją głównie związki pomiędzy nią samą, a takimi zmiennymi: jak status społeczny osadzonego, miejsce wykonywanej przez niego pracy oraz czasookres i suma dotychczasowych pobytów w więzieniu. Habilitantka uzasadniając tak właśnie nakreśloną problematykę pracy, odwołuje się zarówno do humanistyczno – fenomenologicznych, poznawczych i egzystencjalnych cech pracy oraz do satysfakcji jednostki z jej wykonywania, jako swoistego stanu

psychofizycznego warunkowanego wieloma czynnikami, jak i do specyfiki sytuacji społecznej osób odbywających karę pozbawienia wolności oraz znaczenia pracy i zatrudnienia osadzonych w procesie resocjalizacji penitencjarnej. Nakreślona zarówno z perspektywy pedagogiki pracy, jak i pedagogiki resocjalizacyjnej problematyka ocenianej rozprawy niewątpliwie nadaje jej oryginalnego, dotychczas nie podejmowanego podejścia teoretyczno – badawczego, dostarczając równocześnie istotnych wniosków i postulatów dla praktycznych rozwiązań systemowych, zarówno w obszarze kształcenia zawodowego, jak i w rozmaitych przestrzeniach profilaktyki społecznej i resocjalizacji.

Oceniana rozprawa habilitacyjna składa się z sześciu przejrzystych i logicznie usytuowanych rozdziałów, poprzedzonych *wprowadzeniem*, a zwieńczonych *bibliografią, spisem tabel i rysunków* oraz *zastosowanym autorskim narzędziem badawczym*. W rozdziale I poświęconym *istocie i miejscu pracy w życiu człowieka* Habilitantka, bazując na niezmiernie bogatej i interdyscyplinarnej literaturze przedmiotu, kreśli w sposób wieloaspektowy współczesne poglądy na istotę i funkcje pracy oraz jej aksjologiczny wymiar, jej wpływ i znaczenie na rozwój współczesnego człowieka, poczucie własnej wartości oraz relacje społeczne.

Rozdział II z kolei to rozważania poświęcone w całości pracy jako formie i metodzie oddziaływania resocjalizacyjnego. Autorka odwołuje się tutaj do dokonań teoretycznych i badawczych pedagogiki resocjalizacyjnej, koncentrując się w szczególności na pracy jako metodzie oddziaływania resocjalizacyjnego, jej prawnych uregulowaniach i samej organizacji w warunkach izolacji społecznej, a także na jej formach, znaczeniu, efektach i skutkach dla toczącego się procesu korekcyjno - readaptacyjnego.

Zamyka część teoretyczną pracy rozdział III, w którym Autorka podejmuje zagadnienie satysfakcji osadzonych z wykonywanej pracy,

rozumianej jako ich subiektywny stosunek do niej jako wartości, a także do samooceny samego siebie jako podmiotu działania, które razem wzięte stanowią istotne czynniki stanowiące o skuteczności procesu pracy osadzonych. Podjęte w tym rozdziale rozważania przybrały głównie postać rozważań teoretycznych i metodologiczno - metodycznych, przywołujących rozmaite koncepcje analizowanych kategorii pojęciowych (zmiennych) i sposoby ich badania, co niewątpliwie było konieczne z punktu widzenia konstruowanych przez Autorkę metodologicznych podstaw niniejszej rozprawy

Podjęte przez Habilitantkę w rozdziałach I – III analizy i studia z racji ich solidnego osadzenia w dokonaniach teoretycznych i empirycznych zarówno pedagogiki pracy, jak i pedagogiki resocjalizacyjnej (a w tle również w odpowiednich obszarach psychologii i socjologii), stały się podstawą równie rzetelnie skonstruowanych założeń metodologicznych niniejszej rozprawy. Poświęcono im rozdział IV, w którym sformułowano cele pracy oraz zaprezentowane w początkowej części niniejszej recenzji problemy badawcze, zdefiniowano podstawowe zmienne i opisano ich wskaźniki, a także wskazano metodę i zastosowane techniki badawcze, wreszcie scharakteryzowano teren badań i dobór próby badawczej oraz opisano organizację i przebieg samego procesu badawczego. Badania przeprowadzono w 23 zakładach karnych umiejscowionych w pięciu Okręgowych Inspektoratach Służby Więziennej (Lublin, Olsztyn, Łódź, Koszalin, Kraków), obejmując nimi 1026 osadzonych. Metodę badań stanowił sondaż diagnostyczny, w ramach której zastosowano następującą technikę badawczą: autorską ankietę badającą opinie skazanych na temat wykonywanej przez nich pracy i przebieg zatrudnienia, Minesocki Kwestionariusz Satysfakcji z Pracy w adaptacji Z. Boruckiego oraz polską adaptację Skali Samoceny (SES) M. Rosenberga. Zebrany wskazaną metodą i technikami badawczymi materiał empiryczny został przez Habilitantkę bardzo szczegółowo i rzetelnie opracowany przy wykorzystaniu takich miar

statystycznych, jak: korelacja Pearsona, test jednorodności wariancji Levene'a, czy też test t-Studenta. Cały też ten rozdział nie tylko przedstawia bardzo rzetelnie skonstruowane założenia metodologiczne pracy, ale i również przyjętą procedurę badawczą oraz przebieg samych badań. Wszystko to razem wzięte czyni tę pracę zarówno w wymiarze teoretyczno – metodologicznym, jak i empirycznym bardzo dojrzałą i rzetelnie przygotowaną, aktualizującą poprzez prezentowane wyniki badań obraz analizowanej rzeczywistości zarówno w wymiarze poznawczym, jak i praktycznym, co też istotnie wzbogaca dokonania naszej rodzimej pedagogiki resocjalizacyjnej i pedagogiki pracy w tym względzie.

Część empiryczną pracy otwiera obszerny rozdział V, w którym Autorka opisuje i analizuje wyniki badań własnych. Przede wszystkim dokonuje tutaj, na tyle prezentowanych wcześniej ogólnych danych dotyczących zatrudnienia więźniów, szczegółowego opisu badanej próby badawczej, analizując przede wszystkim obecną sytuację zawodową osadzonych, ich preferencje co do podejmowania pracy w ogóle i miejsca jej wykonywania, a także płynące z faktu zatrudnienia zadowolenie samych badanych oraz dostrzegane przez nich perspektywiczne możliwości powrotu na istniejący rynek pracy. Na tle wskazanej ogólnej charakterystyki próby badawczej, dalsze prezentowane analizy koncentrują się już wokół wyodrębnionych zmiennych, a mianowicie: poziomu samoceny i satysfakcji osadzonych z wykonywanej pracy konfrontowanego z ich cechami socjodemograficznymi, deklarowanym umiejscowieniem pracy w ich systemie wartości, ich statusem społecznym, miejscem zatrudnienia, długością odbywanego aktualnie wyroku pozbawienia wolności i ich recydywą. Wszystkie te analizy zostały przeprowadzone w sposób bardzo wnikliwy, rzetelny i wiarygodny, co zresztą potwierdzają zastosowane przez Habilitantkę miary statystyczne.

Pracę zamyka rozdział VI zawierający wnioski i rekomendacje wynikające z przeprowadzonych badań i szczegółowych analiz, jakim został poddany niezmiernie bogaty treściowo i ilościowo materiał empiryczny. Stanowią one niezmiernie ważne poznawczo uogólnienia odnoszące się zarówno do ogólnej liczby osadzonych w polskich więzieniach, jak i do ogółu więźniów wykonujących pracę w rozmaitych formach zatrudnienia. Stąd też formułowane tu wnioski oraz rekomendacje mają niezmiernie wiarygodny i nade wszystko aktualny wymiar, dlatego też mogą w pełni służyć rozwiązaniom praktycznym w obszarze, który niestety w naszym systemie resocjalizacyjnym pozostaje ogniwem niezmiernie kulejącym, zarówno w wymiarze organizacyjnym, jak i pedagogicznym.

Bez wątplenia przedłożona przez dr Beatę M. Mydłowską rozprawa habilitacyjna swoją objętością i wielością podejmowanych wątków teoretycznych i empirycznych przedstawia dzieło dojrzałe i wyczerpujące, odwołujące się do rozległej i interdyscyplinarnej literatury przedmiotu, w tym licznych pozycji obcojęzycznych. Jej niezaprzeczalnym walorem jest to, że swą strukturą i zawartością przedstawia się jako monografia jasno określonego problemu, o wyrazistych podstawach teoretycznych i metodologicznych, opartą na bogatym materiale empirycznym zebranym w licznych zakładach karnych i wśród pokaźnej grupy osadzonych, pozwalającym zupełnie inaczej spojrzeć na pracę tej szczególnej grupy pracowników. Godnym szczególnego podkreślenia jest przy tym to, że podjęte w rozprawie studia teoretyczne i badania empiryczne nad satysfakcją z pracy wykonywanej przez osadzonych ujęte zostały zarówno z perspektywy pedagogiki pracy, jak i pedagogiki resocjalizacyjnej, co zarówno dostarcza aktualnego materiału badawczego pozwalającego ocenić stan efektywności tej bodaj najbardziej istotnej metody oddziaływania resocjalizacyjnego, ale i również podjąć stosowne rozwiązania systemowe, dostosowujące tę formę i zarazem metodę oddziaływania do

zmieniającego się bardzo dynamicznie rynku pracy i współczesnych koncepcji kształcenia i doksztalcenia zawodowego.

Mając zatem na uwadze wszystkie z nakreślonych tu obszarów aktywności Habilitantki, a w szczególności pozytywnie oceniony dotychczasowy dorobek naukowo – badawczy z rozprawą habilitacyjną na czele, a także liczne aktywności i osiągnięcia dydaktyczne, w tym także nietuzinkowe dokonania na niwie organizacji wyższego szkolnictwa zawodowego, można z całą pewnością stwierdzić, że Habilitantka bezsprzecznie spełnia ustawowe warunki stawiane w przewodach habilitacyjnych i dlatego też z pełnym przekonaniem stawiam wniosek o nadanie dr Beacie M. Mydłowskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dziedzinie pedagogiki.

Wiesław Ambroziak

Poznań, 8.09. 2023 r.